

Beste deelnemers van de hoofdtafel,

Volgende week dinsdag 6 juni staat de volgende hoofdtafel in de agenda's. Deze hoofdtafel zal voornamelijk van technische aard zijn, in verband met de behandeling van de appreciatie op doelbereik.

Hiervoor sluiten PBL, WUR en LB aan van 13:00 tot 14:00 voor een toelichting op de appreciatie, en is er ruimte voor vragen.

De rest van de hoofdtafel zal in het teken staan van governance en het proces voor de komende weken.

Locatie

RVO, Centre Court
Prinses Beatrixlaan 2
Den Haag

Agenda op hoofdlijnen

12:15 – 13:00	Lunch
13:00 – 14:00	Toelichting op appreciatie door PBL, WUR en LB
14:00 – 16:30	Vervolg overleg over de appreciatie
16:30 – 17:00	Governance
17:00 – 18:00	Vervolg proces landbouwakkoord

Die week daarop zal de hoofdtafel op 14 juni plaatsvinden, reserveer hiervoor de gehele dag. Op dinsdagmiddag 13 juni is er in Den Haag (LNV) en in Utrecht (Berenschot) de mogelijkheid om nieuwe teksten in te lezen, zodat we woensdag direct van start kunnen met het overleg.

Wanneer er nog vragen of opmerkingen zijn, horen wij dat graag. Tot dan.

Hartelijke groet,

8. Het gesprek tussen sector, overheid en samenleving

Vanouds schuilt de kracht van het agri-foodcluster in Nederland in samenwerking. Daarbij is de wijze van organisatie steeds met zijn tijd mee gegaan en dat heeft veel opgeleverd. De huidige uitdagingen op het snijvlak van milieumaatregelen en marktontwikkelingen vragen om een andere inrichting van die samenwerking. Alleen een krachtige en langjarige gezamenlijke aanpak zal leiden tot herstel van vertrouwen. Dit hoofdstuk beschrijft de inrichting van die samenwerking.

De landbouwtafel is de plek waar op reguliere basis de ontwikkeling van de landbouw als geheel wordt besproken, en waar overheid en landbouw, samen met de ketenpartijen en natuurorganisaties, in een nieuw sociaal contract gezamenlijk spreken over de strategie die nodig is om de landbouw te verduurzamen en Nederland in Europa en de rest van de wereld koploper te laten blijven op het gebied van duurzame landbouw.

8.1 De Landbouwtafel

In het verlengde van de hoofdtafel van het Landbouwakkoord wordt een permanente Landbouwtafel opgericht door de ondertekenaars van het akkoord. [Deze landbouwtafel vormt daarmee een nieuwe en tevens belangrijkste overlegstructuur tussen overheid, sector en maatschappelijke organisaties.](#)

De landbouwtafel heeft de volgende functies:

- Toezien en bijsturing op voortgang en monitoring van [de afspraken uit het landbouwakkoord \(in het verlengde van hoofdstuk 7\) gericht op ecologische, maatschappelijke en economische doelen.](#)
- Op reguliere basis de ontwikkeling van de landbouw als geheel bespreken en hierover gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen [aan alle deelnemende partijen aan het landbouwakkoord.](#)
- Bespreken van de strategie die nodig is om de landbouw te verduurzamen en Nederland in Europa en de rest van de wereld koploper te laten blijven op het gebied van duurzame landbouw.
- Toetsen op de uitvoerbaarheid van plannen uit het landbouwakkoord, in het bijzonder in relatie met de gebiedsprocessen.

De landbouwtafel wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter, gekozen door de ondertekenaars van het landbouwakkoord.

Werkwijze:

- Als beleidsontwikkeling raakt aan de afspraken uit het landbouwakkoord, consulteert de minister van LNV de partijen van de landbouwtafel. De landbouwtafel komt niet in de plaats van al het reguliere en bestaande overleg over specifieke beleidsonderwerpen; slimme afstemming hierover zal nodig zijn.
- Elke partij is verantwoordelijk voor zijn eigen acties. Nakoming van afspraken in het Landbouwakkoord is niet in rechte afdwingbaar is. In geval van geschillen in verband met het Landbouwakkoord spannen partijen zich tot het uiterste in om deze in overleg op te lossen. Indien een partij zich, ondanks deze inspanningen, niet langer gebonden wil voelen aan het Landbouwakkoord, informeert deze de overige deelnemers met opgaaf van redenen en zal deze niet langer deel uitmaken van de Landbouwtafel

—
—

- De Landbouwtafel kent een ingroeimodel. Dat betekent dat nieuwe leden kunnen aanschuiven, als de Landbouwtafel daar in meerderheid mee instemt. Nieuwe leden binden zich met toetreding aan het akkoord. De ondertekenaars van het Landbouwakkoord (en de partijen die zich in de loop van de tijd hebben aangesloten) zijn de eigenaars van het akkoord en worden daarbij ondersteund door het secretariaat onder de voorzitter.
- Voor financiële onderdelen geldt dat maatvoering, uitgave en definitieve toekenning afhankelijk kunnen zijn van begrotingsprocessen, accountability en toetsing en dat dekking niet op voorhand verzekerd is. Dat maakt dat flexibiliteit en toegewijde aandacht voor de uitvoering en doorontwikkeling van de afspraken steeds nodig is.

Dit landbouwakkoord gaat over nationale afspraken. De uitvoering hiervan krijgt ook voor een belangrijk deel een plek in de gebiedsplannen. Provincies hebben daar een grote rol in. Afspraken hierover zijn in hoofdstuk 6 uitgewerkt. Alle stappen die worden gezet bij de realisatie van het akkoord, moeten passen binnen de Europese afspraken en de Nederlandse wet- en regelgeving.

8.2 Het Secretariaat

De (voorzitter van) de Landbouwtafel wordt ondersteund door een onafhankelijk secretariaat. Het secretariaat vormt daarmee de neutrale programmaorganisatie.

Het secretariaat heeft de volgende taken:

- Monitoren van de voortgang, via een jaarlijkse voortgangsrapportage
- Sturen op het proces door partijen bij elkaar te brengen, afspraken tot stand te brengen, de planning te bewaken en successen te vieren.
- Het organiseren van afspraken die over partijen en sectoren heen gaan zoals het opstellen van de ketenstandaard en het Nationaal Innovatieprogramma Landbouw.
- Organisatie van de maatschappelijke dialoog

Het budget van dit secretariaat wordt opgebracht vanuit het transitiefonds en door een gemeenschappelijke bijdrage (eventueel in natura) van de ondertekenaars van het Landbouwakkoord. Het secretariaat wordt adequaat bemenst, heeft de beschikking over een eigen werkplek en heeft een passende werkbegroting. Het werkplan van het secretariaat wordt vastgesteld aan de landbouwtafel.

8.3. Uitvoering in de praktijk van de verschillende sectoren

De uitdagingen voor de land- en tuinbouw voor de komende decennia zijn van ongekende omvang. Ze vragen om een duidelijke structuur in de verschillende landbouwsectoren, om richting te kunnen geven aan de noodzakelijke veranderingen.

Afspraken:

- Per sector worden afspraken gemaakt over een passende uitvoeringsstructuur, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van bestaande structuren. Hier komen beleid en uitvoering bij elkaar.
- Deze gekozen uitvoeringsstructuur heeft tot taak om het akkoord uit te voeren voor die specifieke sector. Daarnaast deelt ze (uitvoerings)kennis en kan zij zaken agenderen bij de Landbouwtafel.

Voldoende uitvoeringskracht is daarbij essentieel. Dit wordt door de Landbouwtafel beoordeeld aan de hand van het voorstel voor de uitvoeringsstructuur en aan de hand van de tevoren bepaalde mijlpalen en tussenresultaten, alsmede het afgesproken tijdpad.

In sectoren is een grote mate van zelfregulering mogelijk. Eenheid van de uitvoering en het voorkomen van free rider gedrag kan worden gedaan door de mogelijkheden in de Gemeenschappelijke marktordening (GMO) verordening en bijv. het vaststellen van Algemeen Verbindend Verklaringen (AVV's).

Afspraken:

- De overheid zal de ruimte voor AVV's maximaal faciliteren en waar nodig uitbreiden. Hierdoor kunnen afspraken worden gemaakt over o.a. onderzoek, innovatie, markttransparantie, promotie en duurzaamheid.
- Op basis van de GMO worden branche- en producentenorganisaties beter in staat gesteld om hun taken te kunnen uitvoeren. Het gaat daarbij onder meer om het stimuleren van markttransparantie, het bevorderen van duurzaamheid en om activiteiten voor beschermde oorsprongsbenamingen, kwaliteitslabels, geografische aanduidingen en de biologische landbouw.

Tot slot wordt onderzocht op welke wijze de sectortafels in dezelfde of licht gewijzigde samenstelling voortgezet kunnen worden bij de uitvoering van het landbouwakkoord.

heeft opmaak toegepast: Lettertype:

Met opmaak: Inspringing: Links: 1,27 cm, Geen opsommingstekens of nummering

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Verdana, 9 pt

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Verdana, 9 pt

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Verdana, 9 pt
Met opmaak: Standaard, Geen opsommingstekens of nummering

8.4 Werken aan herstel van vertrouwen

De gespannen verhouding tussen overheid en bedrijfsleven op dit moment vertaalt zich ook in de wijze en vorm van beleidsvorming en -uitvoering. Dat leidt soms tot gedetailleerde regelgeving met een grote controle- en handhavingsdruk (en fikse administratieve lasten voor ondernemers).

Het past bij de bedoeling van het Landbouwakkoord om een aanzet te geven voor nieuwe verhoudingen, op basis van geborgd vertrouwen. De omslag van middel- naar doelvoorschriften, het gebruik van kpi's en certificeringssystemen en de brede beschikbaarheid van data maken dat niet alleen mogelijk, maar ook nodig.

Partijen spreken het volgende af:

- Het principiële verschil in positie van overheid en bedrijfsleven qua verantwoordelijkheden blijft onaangetast. De overheid borgt de publieke belangen door wet- en regelgeving en handhaving en toezicht daarop. Ondernemers verantwoorden zich over hun handelen zowel naar de overheid als naar hun afnemers;
- De door ondernemers verplicht te gebruiken systemen voor hun verantwoording naar markt en afnemers vormen de bouwstenen voor de manier waarop de overheid toezicht en handhaving inricht ('toezicht op toezicht'). Er is daarbij sprake van volledige transparantie van ondernemer naar overheid bij beschikbaarstelling van relevante data; uiteraard voor zover deze noodzakelijk zijn voor het houden van toezicht.
- Bij de ontwikkeling van nieuwe systemen door de markt, op basis van de afspraken in het Landbouwakkoord, houden marktpartijen rekening met de informatiebehoefte van de overheid, zodat toezicht- en handhavingslast aan overheidszijde kan worden beperkt en de toezicht- en handhavingsdruk bij ondernemers beperkt kan blijven.
- Partijen verkennen in de gesprekken tevens de mogelijkheid of een lichte vorm van geschillenbeslechting/mediation mogelijk is wanneer het vermoeden bestaat dat een ketenpartij oneigenlijk gebruik maakt van haar marktpositie. Daarmee kan een formele (klachten)procedure voorkomen worden.

8.5 De dialoog met de samenleving

Het landbouwakkoord gaat over uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken, zoals voedsel, klimaat en natuur en landschap. Om de landbouw te kunnen verduurzamen hebben agrarische ondernemers en burgers elkaar nodig. Als er meer duurzame in Nederland geproduceerde producten worden gekocht kunnen agrarische ondernemers ook meer stappen zetten én kunnen burgers genieten van de (boeren)natuur en het landschap. Daarvoor is het nodig dat er een permanente dialoog is tussen agrarische ondernemers, [maatschappelijke organisaties](#) en burgers.

Daarom spreken we het volgende af:

- Er komt een programma onder uitvoering van het secretariaat dat – gebruik makend van de platforms die er al zijn – een maatschappelijke dialoog opzet en onderhoudt.
- [Om jongeren te betrekken organiseert het GroenPact JongerenPlatform een tafel van ongemak die de landbouwtafel adviseert.](#)
- [Er komt een gezamenlijk communicatieplan, met bijbehorende strategie](#)

Inhoudelijke bevindingen van verkenner grondgebondenheid c.a.

De leemten in uitwerking en balans in de varianten moeten zo snel mogelijk op hoofdlijnen worden weggewerkt, omdat de tijd dringt. Uitwerking in detail kan op een later moment plaatsvinden. De volgende aspecten vragen met spoed aandacht:

1. Wat zijn de mogelijke ongewenste neveneffecten van scherpe graslandnormen, d.w.z. >0.25 ha grasland per GVE, en wat kun je tegen deze ongewenste neveneffecten doen? Een petit-comite van akkoordpartijen, eventueel met een of twee deskundigen van kennisinstellingen, zouden hierover in een of twee dagen iets op papier kunnen zetten, om onzekerheden en ongemakken bij akkoordpartijen weg te nemen.

2. Hoe kan er meer zekerheid worden geboden dat ondernemers daadwerkelijk kunnen kiezen voor een graslandnorm met ASB en RENURE-mest per 2030 en hoe kan de ASB steviger en met minder "disclaimers" in het akkoord beschreven worden? Een petit-comite van akkoordpartijen, eventueel met een of twee deskundigen van kennisinstellingen, zouden hierover in een of twee dagen iets op papier kunnen zetten, om onzekerheden en ongemakken bij akkoordpartijen weg te nemen.

3. Welk pakket aan flankerend beleid is beschikbaar voor de bedrijven die echt klem komen te zitten omdat ze niet kunnen voldoen aan de voorgestelde graslandnormen (advies, tijd, instrumenten). Een petit-comite van akkoordpartijen, eventueel met een of twee deskundigen van kennisinstellingen, zouden hierover in een of twee dagen iets op papier kunnen zetten, om onzekerheden en ongemakken bij akkoordpartijen weg te nemen.

4. Welke andere gewassen zijn 'graslandwaardig', d.w.z. zijn niet-uitspoelingsgevoelig en hebben vergelijkbare waarden voor waterkwaliteit, weidegang, klimaat, biodiversiteit, landschap als grasland? Een petit-comite van akkoordpartijen, eventueel met een of twee deskundigen van kennisinstellingen, zouden hierover in een of twee dagen iets op papier kunnen zetten, om onzekerheden en ongemakken bij akkoordpartijen weg te nemen.

Verkenner verwachten dat een akkoord over grondgebonden melkveehouderij en graslandnormen gesloten kan worden als voornoemde aspecten op hoofdlijnen zijn uitgewerkt, en er voldoende balans is in het uiteindelijke voorstel (wat betreft uitwerking en invoering) tussen graslandnormen, ASB, RENURE mest, andere gewassen en flankerend beleid voor de knelgevallen. Het gaat om de samenhang en de toon van het totale pakket.

NB: De rapporten van de kennisinstellingen die bij deze hoofdtafel zijn besproken zijn te vinden in de set stukken van de kennis- en adviesrapporten

Dag allen,

Onderstaand vinden jullie de lijst met openstaande taken voor het landbouwakkoord. Wij ontvangen graag – voor zover dat mogelijk is – de teksten voor 12:00 uur op **donderdag 1 juni**.

De volgende hoofdtafel zal in het teken staan van de appreciatie van de kennisinstituten. Dit organiseren we op dinsdagmiddag 6 juni. Het definitieve tijdstip en de locatie volgen.

Actie	Actiehouders hoofdtafel
Aangepaste versie delen met de kennisinstituten voor appreciatie	Secretariaat (reeds verzonden)
H2 Kwadrantenmodel: Verplaatsen <i>Alinea toevoegen over het ondersteunen bij het verplaatsen van bedrijven.</i>	NAJK/IPO
H2 De boer aan het stuur <i>Komt met een formulering over verhouding en omslag van middel naar doelsturing.</i>	LTO
H3 Markt en keten <i>Afspraak met ACM over bovenwettelijke standaard/ wat is de hoogte van de wet?</i>	LNV, ACM, FNLI, CBL
H3 Aanscherpen afspraken veevoer	LNV
H3 Aanscherpen afspraken banken	LNV
H4 Afwegingskader <i>Tekstvoorstel t.a.v. afwegingskader wanneer het een deel van de grond betreft (afwentelingsprincipe).</i>	LNV
H4 Zoetwater <i>Check of de landbouw effectrapportage (cf sectortafel avb) opgenomen kan worden in de hoofdtekst.</i>	LNV
H4 Ecosysteemdiensten <i>Borgen structurele financiering.</i>	LNV
H4 Bedrijfsopvolging <i>Afspraken en teksten finaliseren.</i>	NAJK/LNV
H5 Grondgebondenheid ASB <i>Definitief voorstel voor hoofdtafel.</i>	LTO/NAJK/Biohuis/LNV
H6 Gebiedsprocessen <i>Individuele agro-economische toets / borgen condities van de blijvers.</i>	LNV/NAJK/IPO i.s.m. secretariaat
H7 Doelbereik: Uitwerking regelgeving <i>Uitwerking en vertaling van de maatregelen en regelgeving onder het akkoord.</i>	LNV (reeds ontvangen, zie bijlage)
H7 Ecologisch doelbereik <i>Alternatief doelbereik combinatie toevoegen aan pakket appreciatie kennisinstellingen (cf verzoek NAJK).</i>	Secretariaat (ligt bij de WUR, daarna naar PBL/LB)

Voor opmerkingen of vragen weten jullie ons te bereiken.

Hartelijke groet,